

ISSN 2181-1709 (P)
ISSN 2181-1717 (E)

2026/№ 1

**TA'LIM VA
INNOVATION
TADQIQOTLAR**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

TA'LIM VA INNOVATSION TADQIQOTLAR

ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ

EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH

№01/2026
YANVAR

Muassis:

Buxoro davlat universiteti
Fan va ta'lim MCHJ

Bosh muharrir: Ma'murov
Bahodir Baxshulloyevich, Buxoro
davlat pedagogika instituti rektori

Jamoatchilik kengashi raisi:
Xamidov Obidjon Xafizovich,
Buxoro davlat universiteti rektori

Mas'ul kotib: Akramova
Gulbahor Renatovna

Texnik muxarrir: Davronov
Ismoil Ergashevich

Tahririyat manzili:
Buxoro shahar,
Q.Murtazoyev ko'chasi, 16-uy

E-mail:
eirjournal2020@gmail.com

Jurnalning elektron sayti:
www.interscience.uz

Jurnal OAK Rayosatining 2021
yil 30 sentyabrdagi 306/6-son
Qarori bilan **PEDAGOGIKA,**

PSIXOLOGIYA,
FILOLOGIYA, TARIX
FANLARI bo'yicha falsafa
doktori (PhD) va fan doktori
(DSc) ilmiy darajasiga
talabgorlarning dissertatsiya
ishlari yuzasidan asosiy
ilmiy natijalarini chop etish
tavsiya etilgan ilmiy nashrlar
ruyxatiga kiritilgan.

Bosishga ruxsat etildi:
29.01.2026y.

Qog'oz bichimi 60x84 1/8.
b/t.12.5.

Buyurtma raqami №0324
«FAN VA TA'LIM» nashriyotida
chop etildi. Buxoro shahar
<https://interscience.uz/> saytida
joylashtirildi

Jurnal 28.07.2021 yilda 9305
raqami bilan O'zbekiston
Ommaviy axborot vositalari davlat
ro'yxatidan o'tgan

Jurnal 2020 yilda tashkil topdi va
2 oyda 1 marta chop etildi.
2021 yil noyabr oyidan boshlab
har oyda 1 marta o'zbek, rus va
ingliz tillarida chop etiladi

«Ta'lim va innovatsion
tadqiqotlar» xalqaro ilmiy-
metodik jurnalidan ko'chirib
bosish tahririyatning roziligi bilan
amalga oshiriladi

Maqolada keltirilgan faktlarning
to'g'riligi uchun muallif
mas'uldir

07.00.00 – TARIX FANLARI

Амонова Ф. С. Бож сиёсатини Туркистон минтақаси иктисодий ҳаётига таъсири	8
Utayeva F. X., Rahmatova D.N. Buxoro yengil sanoati va tarixiy tajribalar	14
Esanova N. "General motors" kompaniyasining O'zbekistondagi faoliyati tarixi	18
Qosimov D. A. XIX asrning 80–90-yillarida farg'ona viloyatida pochta-telegraf tizimining rivojlanishi	21
Kenjayev N. J. Legal foundations of the colonial rule of the Russian Empire in the Kattakurgan region	29
Razzaqov J. Xiva xonligining bosib olinishiga ingliz parlamenti muzokaralarida	34
Yunusxo'jayev H. Z. Qadimgi sharqda Ijtimoiy davlatchilik an'anasining kelib chiqishi tarixi	37
Mamasaidov L. P. "Yangi O'zbekiston"da xalq ta'limi tizimini modernizatsiya qilinishi	39

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Baxramova M. M. Teaching english pronunciation using accent-aware artificial intelligence: an experimental study of uzbek learners	44
Boboqulova A. A. O'zbek xalq dostonlarida tarbiyaviy qarashlarning shakllanishi va mazmuni	50
O'rinova M. N. O'zbek bolalar folklorshunosligining nazariy yo'nalishlari	59
Safarov F. S. O'zbek adabiy tilida ko'plik ma'nosining ifodalanishi va tejamkorlik	62
Темирова Д. К. Постмодернизм как этап трансформации современного зарубежного романа: эстетическая парадигма, историческая память, субъектная модель	66
Nizomova Sh. Sh., Ahmadova F. H. O'zbek dramalarida kulgi ifodalashning komiklik va fojiiyaviylik kategoriyalari	

13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI

Karimova E. G. Zamonaviy ta'lim muhitida tolerantlikni rivojlantirish	72
Akhmedova M. Teachers' readiness and challenges in implementing clil in higher education sport faculties	78
Alexandra V. Sh. Goals, objectives, hypothesis and stages of the experiment on the development of reading literacy of primary school students using girls tasks	83
Artikbayeva Z. A. Arifmetik progressiya formulalari yordamida kimyo masalalarini yechish	88
Avliyoqulova N. Ch. 4 "K" modeli orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarning ijodiy qobiliyatini rivojlantirish metodikasi	93
	98

Barakayeva Sh. F. Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan matnlari orqali o'qish savodxonligini oshirish metodikasini shakllantirish	105
Baymuratova I. V. Sun'iy intellektning (SI) kurrikulyar faoliyatni rivojlantirishdagi roli	109
Buronova S. B. Jismoniy tarbiya fanini xalqaro tajribasi asosida rivojlantirish va metodik tavsiyalar ishlab chiqish	113
Baxronova Z. R. Ingliz tili darslarida reading ko'nikmasini rivojlantirishda muammoli ta'lim texnologiyasidan foydalanishning pedagogik jihatlari	120
Ergasheva M.D. O'zbekistonda inklyuziv ta'limni rivojlantirish uchun kadrlar tayyorlash mexanizmlari	123
Jo'rayeva D. R. Inkorporatsion yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining amaliy kompetensiyalarini shakllantirish	126
Kazbekova F. P. Tarbiya darslarida o'quvchilarning tanqidiy tafakkurini rivojlantirishda integratsion usullarning ahamiyati	130
Marasulova D. N. Иностранный язык в различных видах неречевой деятельности у дошкольников	136
Olimjonova N. S. Pedagogika oliy o'quv yurtlarida "Lazer fizikasi" fanini o'qitish metodikasining nazariy va metodologik asoslari	142
Qosimova M. M. Arifmetik masalalar ustida ishlashda integrativ yondashuvdan foydalanish bo'yicha tavsiyalar (Boshlang'ich sinf misolida)	148
Ruziyev D. Y. Talabani cholg'u asbobida mustaqil mashq qilishni tashkil etish texnologiyalari	152
Ro'ziboyeva M. A. Pedagogikada ta'lim mazmunini differensiallashtirish va individuallashtirish	157
Saidova G. E. Boshlang'ich sinflarda tarbiya darslarini tashkil etishda integrativ yondashuv	162
Saidova G. E., Zayniddinova I. I. Boshlang'ich ta'limda xalqaro baholash talablariga mos o'quv topshiriqlarini ishlab chiqish	165
Saydalieva F. O'. Raqamli texnologiyalar kasbiy tanlov vositasi sifatida	168
Shoyeva Y. A. Tabiiy fanlar va uni o'qitish metodikasida 5E modelini qo'llashning hozirgi holati va imkoniyatlari	171
Sidiqova D. Sh. Talabalarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda germeneytik ta'limotidan foydalanish usullari	186
Taymanova E. L. Enhancing digital didactic training of future teachers within the stem paradigm: theory and practice	189
Tursunova N. I. Boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslik fanini o'qitishda zamonaviy axborot texnologiyalardan foydalanish texnologiyasi	193
Urishev A. I. Critical thinking, reflection, and AI: opportunities and pedagogical risks	198
Usmonova Z. I. Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmun-mohiyati va uning pedagogik tahlili	207
Gayupova S. X. Pedagogik ta'limda innovatsion klaster modeli: nazariy asoslar, raqamli ekotizim va milliy-xalqaro uyg'unlik	212

INKORPORATSION YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING AMALIY KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH

Jo'rayeva Dilnoz Raxmidinovna

Buxoro davlat pedagogika instituti "Boshlang'ich ta'lim" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida amaliy kompetensiyalarni rivojlantirishda inkorporatsion yondashuvning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Inkorporatsiya ta'lim jarayonida bir fan doirasiga boshqa fan elementlarini maqsadli singdirish orqali o'quvchilarda kompleks bilim va ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda texnologiya darslari misolida fanlararo bog'liqlik asosida amaliy topshiriqlar tizimi ishlab chiqildi. Natijalar inkorporatsion yondashuv o'quvchilarning ijodkorligi, mustaqil fikrlashi hamda muammoli vaziyatlarda amaliy yechim topish kompetensiyalarini rivojlantirishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: inkorporatsion yondashuv, amaliy kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, texnologiya fani, fanlararo aloqa, kompetensiyaviy yondashuv

Абстрактный. В статье рассматриваются педагогические возможности инкорпорационного подхода в формировании практических компетенций учащихся начальных классов. Инкорпорация в образовательном процессе предполагает целенаправленное включение элементов других учебных дисциплин в содержание одного ведущего предмета. На примере уроков технологии разработана система межпредметных практических заданий. Результаты исследования показывают, что инкорпорационный подход способствует развитию творческого мышления, самостоятельности и умений находить практические решения учебных задач.

Ключевые слова: инкорпорационный подход, практическая компетенция, начальное образование, технология, межпредметные связи, компетентностный подход.

Abstract. This article explores the pedagogical potential of the incorporation approach in developing practical competencies of primary school students. Incorporation in education involves the purposeful inclusion of elements from other subjects into the content of a leading discipline. Using technology lessons as an example, a system of interdisciplinary practical tasks was developed. The findings show that the incorporation approach enhances students' creativity, independence, and ability to find practical solutions to learning problems.

Key words: incorporation approach, practical competence, primary education, technology subject, interdisciplinary connection, competency-based approach

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchilarning faqat bilim egallashi emas, balki ularni real hayotiy vaziyatlarda qo'llay olish ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifaga aylanmoqda. Shu nuqtai nazardan, kompetensiyaviy yondashuv ta'lim mazmunini amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirishni, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal etish hamda ijodiy yondashuvni rivojlantirishni talab etadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida shakllangan amaliy ko'nikmalar va faoliyat tajribasi keyingi ta'lim jarayonining samaradorligini belgilab beruvchi muhim omil hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun o'qitish jarayoni ko'proq ko'rgazmali, faoliyatga yo'naltirilgan va tajribaga asoslangan bo'lishi zarur. Shu jihatdan texnologiya fani o'quvchilarning qo'l mehnati, ijodiy fikrlashi va muayyan mahsulot yaratish faoliyatini tashkil etishda keng imkoniyatlarga ega. Mazkur fan doirasida o'quvchilar turli materiallar bilan ishlash, loyihalash, modellashtirish, o'lchash va bezash jarayonlari orqali nafaqat amaliy ko'nikmalarni, balki mantiqiy va tasviriy tafakkurni ham rivojlantiradilar.

Biroq amaliyot shuni ko'rsatadiki, ko'plab hollarda texnologiya darslari boshqa fanlardan ajralgan holda, faqatgina buyum yasash bilan cheklanib qolmoqda. Natijada o'quvchilarda

fanlararo bog'liqlik asosida yaxlit bilim va ko'nikmalar tizimi yetarli darajada shakllanmayapti. Vaholanki, real hayotiy faoliyatda har qanday amaliy ish matematika, tabiatshunoslik, tasviriy san'at, hatto o'qish savodxonligi bilan uzviy bog'liq holda amalga oshiriladi.

Shu o'rinda fanlararo aloqani ta'minlashning samarali shakllaridan biri sifatida inkorporatsion yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu yondashuv bir yetakchi fan — bizning holatda texnologiya fani — doirasiga boshqa fanlarning zarur elementlarini maqsadli singdirishni nazarda tutadi. Bunda boshqa fanlar mustaqil o'qitilmaydi, balki amaliy faoliyat mazmunini boyituvchi vosita sifatida xizmat qiladi. Natijada o'quvchilar bilimlarni alohida-alohida emas, balki yagona faoliyat jarayonida o'zlashtiradi.

Inkorporatsion yondashuvni qo'llash boshlang'ich sinf o'quvchilarida quyidagi muhim sifatlarni rivojlantirishga xizmat qiladi:

- amaliy vaziyatlarda bilimlarni qo'llay olish;
- predmet va hodisalar o'rtasidagi bog'liqlikni anglash;
- ijodiy va tanqidiy fikrlash;
- jamoada ishlash va o'z faoliyatini rejalashtirish.

Shu sababli boshlang'ich ta'limda, xususan texnologiya fanini o'qitishda inkorporatsion yondashuv asosida o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi. Mazkur maqolada aynan shu masalaning nazariy asoslari va amaliy imkoniyatlari yoritiladi.

Adabiyotlar tahlili. Ta'lim jarayonida fanlararo bog'liqlikni ta'minlash masalasi pedagogika fanida uzoq yillardan beri dolzarb ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Bu borada integratsiya va inkorporatsiya tushunchalari o'zaro yaqin bo'lsa-da, mazmunan farqlanadi. Integratsiya fanlarning teng asosda o'zaro bog'lanishini nazarda tutsa, inkorporatsiya bitta yetakchi fan mazmuniga boshqa fan elementlarining maqsadli singdirilishini anglatadi.

Ta'limni faoliyat asosida tashkil etish g'oyasi J. Dewey tomonidan ilgari surilgan bo'lib, u o'qitish jarayonida bilimlar amaliy tajriba orqali o'zlashtirilganda yanada mustahkam bo'lishini ta'kidlagan. Dewey nazariyasiga ko'ra, bola faoliyat jarayonida fikrlaydi, muammoni hal qiladi va bilimni real vaziyatda qo'llashni o'rganadi. Bu qarashlar texnologiya darslarida inkorporatsion yondashuvni qo'llash uchun metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

L.S. Vygotskiy ta'lim jarayonida ijtimoiy muhit va faoliyatning ahamiyatini asoslab bergan. Uning fikricha, o'quvchining rivojlanishi yaqin rivojlanish zonasi doirasida tashkil etilgan hamkorlikdagi faoliyat orqali samarali kechadi. Texnologiya darslarida guruh ishlar va fanlararo topshiriqlar aynan shu tamoyil asosida tashkil etiladi.

J. Piaget esa bolalar tafakkurining bosqichma-bosqich rivojlanishini ilmiy asoslab, boshlang'ich yoshdagi o'quvchilar uchun konkret-amaliy faoliyat muhimligini ta'kidlaydi. Demak, amaliy faoliyatga asoslangan texnologiya darslari o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos keladi.

Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda ham fanlararo yondashuvning ahamiyati keng yoritilgan. Drake fanlararo integratsiyalashgan ta'lim o'quvchilarda yaxlit dunyoqarashni shakllantirishini ta'kidlaydi. Beane esa o'quv dasturini hayotiy muammolar asosida birlashtirish o'quvchilarni real hayotga tayyorlashini asoslab beradi.

Kompetensiyaviy yondashuv nuqtai nazaridan qaralganda, amaliy faoliyat o'quvchining bilim, ko'nikma va munosabatlarini bir butun holda namoyon etadi. Shuning uchun texnologiya darslarida inkorporatsion yondashuv asosida tashkil etilgan topshiriqlar o'quvchilarda nafaqat predmetli bilimlarni, balki amaliy kompetensiyalarni ham rivojlantiradi.

Tahlillar va natijalar. Mazkur tadqiqotda inkorporatsion yondashuv asosida tashkil etilgan texnologiya darslarining boshlang'ich sinf o'quvchilarida amaliy kompetensiyalarni shakllantirishga ta'siri o'rganildi. Tajriba-sinov ishlari davomida texnologiya fanining mazmuni boshqa fanlar elementlari bilan maqsadli ravishda boyitildi va o'quv jarayoniga tizimli ravishda singdirildi. Bunda asosiy e'tibor o'quvchilarning amaliy faoliyat jarayonida fanlararo bilimlardan

foydalanishiga qaratildi.

Tajriba jarayonida texnologiya darslari matematika, tabiatshunoslik, tasviriy san'at va ona tili fanlari bilan uzviy bog'liq holda tashkil etildi. O'quvchilar buyum yasash jarayonida o'lchash, shakl va nisbatlarni aniqlash orqali matematik bilimlarini amaliyotda qo'llashdi. Tabiiy materiallar bilan ishlash davomida ularning xossalari, ekologik ahamiyati va kelib chiqishi haqida tushunchalar mustahkamlandi. Tayyor mahsulotning tashqi ko'rinishini bezash va dizaynini ishlab chiqishda tasviriy san'at elementlaridan foydalanildi. Ish jarayonini tushuntirish, ketma-ketlikni izohlash va natijani tavsiflash esa o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirdi.

Kuzatishlar shuni ko'rsatdiki, inkorporatsion yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning faolligi sezilarli darajada oshdi. Ular topshiriqlarni bajarishda mustaqillikka intila boshladilar, ishini rejalashtirish, kerakli material va asboblarni tanlash, ish ketma-ketligini belgilash kabi ko'nikmalar bosqichma-bosqich shakllandi. Amaliy faoliyat davomida yuzaga kelgan muammolarni hal etish jarayonida o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi va muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish qobiliyati rivojlandi.

Shuningdek, guruhda ishlash jarayonida o'zaro hamkorlik, vazifalarni taqsimlash va bir-biriga yordam berish ko'nikmalari mustahkamlandi. O'quvchilar bajarilgan ish natijasini baholash, kamchiliklarni aniqlash va ularni tuzatish bo'yicha ham faol ishtirok eta boshladilar. Bu esa ularda o'z-o'zini nazorat qilish va refleksiya ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qildi.

Tajriba davomida o'quvchilarning tayyorlagan mahsulotlari sifat jihatidan ham sezilarli darajada yaxshilangani kuzatildi. Ishlarning puxtaligi, estetik ko'rinishi va funksionalligi ortdi. Eng muhim jihat shundaki, o'quvchilar texnologiya darslarini oddiy qo'l mehnati emas, balki turli fanlarga oid bilimlarni birlashtiruvchi, fikrlash va ijodiy yondashuvni talab qiluvchi faoliyat sifatida qabul qila boshladilar.

Olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, inkorporatsion yondashuv texnologiya ta'limining mazmunini boyitadi, o'quvchilarning bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog'laydi hamda ularning hayotiy vaziyatlarda bilim va ko'nikmalarni qo'llay olish kompetensiyasini rivojlantiradi. Natijada boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil ishlash, muammoni hal qilish, ijodiy fikrlash va jamoada faoliyat yuritish kabi muhim amaliy kompetensiyalar samarali shakllanadi.

Shu tariqa, tajriba-sinov ishlari natijalari inkorporatsion yondashuv asosida tashkil etilgan texnologiya darslari boshlang'ich sinf o'quvchilarining amaliy kompetensiyalarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligini tasdiqladi.

Xulosa. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida axborot kompetentligini oshirishda inkorporatsiya va integratsiya muhim ahamiyatga ega ekanligini yuqoridagi misollar asosida ko'rdik. Demak, har bir fanda o'rganiladigan kichik bir element o'quvchilardagi axborot xazinasini oshirishda katta ahamiyatga ega ekan. XXI asr axborot texnologiyalar asridir. Shu tufayli olamda tuganmas axborotlar manbai mavjuddir. Bu zaxira kundan-kunga oshib bormoqda. Shuning uchun ham yoshlarni tarbiyalashda XXI asrga mos avlodlarni shakllantirish pedagoglar oldidagi ulkan vazifadir.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Umumiy o'rta ta'limning Milliy o'quv dasturi (texnologiya)
2. R. Ismoilova "Texnologiya" 1-4 sinf darslik – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2023.
3. R. Mavlyanova, N. Raxmankulova. «Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi, innovatsiya va integratsiyasi, Toshkent «Vorish nashriyot», 2013.
4. R. A. Mavlonova, N. H. Rahmonqulova. «Boshlang'ich ta'limning integratsiyalashgan pedagogikasi», Toshkent «Ilm ziyo», 2009
5. M. M. Tilavova "Texnologiya va uni o'qitish metodikasi": darslik. Sadridin Salim Buxoriy "Durdona, 2021-316b.
6. Vygotsky, L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978.
7. Dewey, J. Experience and Education. New York: Macmillan, 1938.
8. Drake, S. M. & Burns, R. C. Meeting Standards Through Integrated Curriculum. Alexandria, VA: ASCD, 2004.